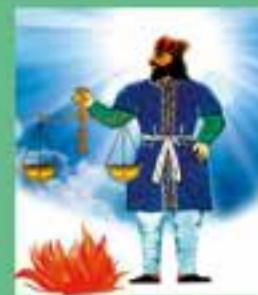

ЗАБОНИ ДАВЛАТӢ ПОЯНДА БОД!

ИНСОН, ҲУҚУҚ ВА ОЗОДИХОИ ӮАРЗИШИ ОЛӢ МЕБОШАНД

МИНБАРИ ХУҚУҚШИНОС

НАШРИЯИ ФАКУЛТЕТИ ҲУҚУҚШИНОСИИ ДМТ * * * № 15 (48) 5-УМИ ОКТАБРИ СОЛИ 2016, ЧОРШАНБЕ

Дар ин шумора:
Концепсияи «Фарҳанги ҳуқуқӣ»-и профессор Насриддинзода Э.С.

Сах. 2

Изҳороти Созмони ҷавонони факултети ҳуқуқшиносии ДМТ

Сах. 3

Двойные стандарты в человеческом измерении ОБСЕ

Сах. 4

Забони тоҷикӣ – беҳтарин мероси ниёғон

Сах. 5

Ба шарофати соҳибистиколӣ забони тоҷикӣ мисли давлати миллиамон дубора эҳё гардида, имрӯз дар тамоми қаламрави кишвар мақоми шоиста пайдо намудааст.

Забони хушоҷангу зебо ва шевову шоиронаи тоҷикӣ дар даврони истиқолияти давлатӣ неруу тоза гирифта, имрӯз аз минбари бонуфузтарин созмони дунё – Созмони Милали Муттаҳид баланд садо меджҳад ва шуҳрати Тоҷикистони азизро дар арсаи байналмилалӣ боз ҳам афзун мегардонад.

Забон дар ҳама давру замонҳо барои муаррифии миллат руҳни муҳим ва муқаддас ба шумор рафта, поку беолоиш нигоҳ доштани он вазифаи ҳар як соҳибзабон ва шахси ватандӯст мебошад.

Арҷ гузоштан ба забони давлатӣ ва риояи меъёрҳои он шароит фароҳам месозад, ки балогат ва фасоҳати забон густариш ёбад, сохтори он тақмил гардад ва қонунмандии рушди забони давлатӣ тақвият ёфта, инкишофи бонизоми он таъмин карда шавад.

Забони давлатӣ имрӯз ҳамчун падидай муҳимми шуури милли хизмат намуда, яке аз руҳнҳои бунёдии худоғоҳи ӯзбекистонии милли ба шумор мераవад.

Забони тоҷикӣ асоси муҳимтарини ҳофизаи таърихии ҳалқамон ба шумор рафта, забони тамаддун ва пояти тафаккури милли ба шумор мераవад.

ИЗҲОРОТИ СОЗМОНИ ЧАВОНОНИ ФАКУЛТЕТИ ХУҚУҚШИНОСИИ ДМТ

Чомеаи шаҳрвандӣ, чавонони кишвар ва дигар қишироҳи чомеаи Тоҷикистон имрӯз ба нақшаш тарҳрезинамудаи САҲА ҳангоми ҷаласаи солонааш оид ба ҷенакҳои инсонӣ дар Варшава бо нафрат нигариста, онро маҳкум менамоянд. Дадалини ин дар ВАО ва сомонаҳои интиҳаӣ нашр шудани изҳороти чавонон аз ҷандин шаҳру навоҳӣ ва донишгоҳу дошишкадҳои кишвар мебошад, ки ҳамагӣ иқдомҳои давлату ҳукумати кишварро оид ба созмони террористиву экстремистӣ эълон намудани ҲНИТ ва дигар гурӯҳҳо, ки ҳатто 1 тарафдор дар Тоҷикистон надоранд, саривақӣ донистаанд. Зеро амният, тамомияти ҳудудӣ, соҳтори конституционӣ, истиқлолият, ваҳдат ва ягонагии ҳалқ муқаддастарин арзиш ба рои мо маҳсуб мёбад.

Мо чавонони ҳукӯқшинос ба мардуми шарифи Тоҷикистон муроҷиат карда мегӯем, ки ба ин иғвоҳо, ки сирф ангезаҳои сиёсӣ доранд, дода нашуда, атрофи давлати мустақил ва соҳибхӣёри ҳуд, ки имрӯз «кражки» давлатҳои Аврупо гаштасӣ, муттаҳид шаванд. Вокеан, Тоҷикистон таҳти роҳбарии Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ – Пешвои миллат, Президенти муҳтарамаш Эмомали Рахмон ҳар рӯзу ҳар соат пеш рафта истодааст. Ҳасудони ин давлат ва душманони ин миллат аз ибтидо барои монеъ шудан ба ин ҳама пешравҳо тамоми роҳу воситаҳоро истифода мебурданд ва ҳоло ҳам бурда истодаанд. Чун тамоми ҳиллау найнангро истифода бурда, диданд, ки тирашон ҳок ҳӯрд, роҳи нави сад гузоштан ба рӯши кишвари моро пеш гирифтанд. Ин ҳам бошад, истифода аз ҷанд ҳоини ин миллат, ки барои амалҳои нопок ва нијату мақсадҳои ғарзон дар Тоҷикистон террорист эълон шудаанду мақсади ба ҳоҳу хун оғушта соҳтани Ватани моро доштанд. Ин ҳоинони фурӯҳташуда имрӯз бозичаи дасти ҳоҷагони ҳориҷи ҳуд гашта, манкурте-

ро мемонанд, ки ҳар ҷизе фармоишашон дижанд, онро иҷро мекунанд.

Тӯли ҷанд моҳи аҳир мо шоҳиди якчанд иғвоҳо гаштим. Аз ҷи сабаб бошад, ки аксарияти онҳо аз ҷониби намояндағони давлатҳои Аврупо, махсусан Лоҳистон садо медиҳад. Ҷунончи, ҷанд моҳ пеш якчанд намояндағони Парлумони Аврупо, ки аз Лоҳистон буданд, бар зидди Ватани мо шӯр ангехтанд, ки тирашон ҳок ҳӯрд. Инак боз шури навбатӣ, ки аз ҷониби САҲА ва он ҳам аз Лоҳистон сар зад. Ин дафъа низ тиатрон ҳок меҳӯрад, зеро ҷи тавре гуфтаанд, ки ҳасуд ҳеч гоҳ наосуд!

Мо дигар чавонони асри гузашта нестем, ки ба ин фитна ва ғивои Шумо фрирефта шавем. Мо чавононе ҳастем, ки ба қадри Истиқлолият, Ваҳдати миллӣ, сулҳ, тинҷиву оромӣ, ки онро бо ҳуни садҳо ҳазор ҳаммилатони ҳуд ба даст овардаем, мерасем. Барои мо аз аъзогӣ дар САҲА дила, тинҷиву оромӣ муҳимтар аст.

Нақшай тарҳрезинамудаи САҲА-ро ҷунун баҳргузорӣ менамоем: Ба ҷаласаи САҲА оид ба ҷенакҳои инсонӣ, ки дар

Варшава баргузор гардид, роҳ додани муҳолифони Ватани мо ва он ҳам шахсоне, ки бо ғуноҳи терроризм ва экстремизм дар ҷустуҷӯи байналмилалӣ қарор доранд, зидди мақсаду маромӯҳи ин созмон буда, пуштибонӣ аз террористон ва дастгири ҳамфирки ташкилотҳои террористӣ будан маҳсуб мёбад.

Ҳукумати ҶТ ва мардуми шарифи ин кишвар ҳамеша ҳукӯқи инсон арҷ гузашта, ниёғони мо ҳануз соли 539-и то мелод наҳустин Эъломияи ҳукӯқи башарро бо номи Эъломияи Куруши Кабир ба ҷаҳониён түхфа намуда буд, ки минбаъд заминai низоми ҳукӯқии Аврупо гардид. Ҷунончи дар заминai Эъломияи Куруши Кабир соли 1215 дар Англия Хартияи Бузурги Озодӣ қабул карда шуд, ки имрӯз онро аввалин санад оид ба ҳукӯқи инсон дар Аврупо арзёбӣ мекунанд. Яъне агар ба ҳукӯқи инсон аврупоиён аз оғози асри 13 ошнӣ пайдо карда бошанд, пас, мо тоҷикон онро аз қадим арҷ гузашта, эҳтиҷом ба ҳукӯқу озодӣ ва манфиатҳои инсон дар ниҳоди мо, дар ҳуни мо нуҳуфтааст.

Ин анъанаи ниёғонро یدома дода,

дар моддаи 5-и Конституцияи ҶТ инсон, ҳукӯқ ва озодиҳои онро арзиши олий эълон кардаем. На САҲА ва на дигар созмони ҳимояи ҳукӯқи инсон ҳукӯқи маънавӣ наҳорад, ки ба асосгузорони ҳукӯқи башар дар ҷаҳон – тоҷикон ҳукӯқи инсонро омӯзанд. Мақомати ҳифзи ҳукӯқ ва ҷомеаи шаҳрвандии Тоҷикистон ҳамеша бар зидди ҷинояткорон ва террористон мубориза бурда, намегузоранд, ки ин қабил афрод ба ниҳоти нопоки ҳуд расанд.

Ҳодисаҳои Ирқу Сурға, Либия ва дигар давлатҳои араб моро водор месозад, ки зиракии сиёсиро аз даст надода, Истиқлолияти давлати ҶТ-ро ҷун гавҳараки ҷашн ҳифзи намоем.

Аз ин рӯ, ҳамчун чавонони ҳукӯқшинос ба САҲА оид ба бартараф намудани ҷунун камбуҷӣ ва дубора баргардонидани обӯрӯ ва мавқеаш дар минтақа якчанд тавсия медихем:

1. САҲА бояд бо намояндағони ҲНИТ ва дигар ташкилотҳо, ки дар ҶТ фаъолияташон дар асоси санадҳои байналмилалӣ ва қонунгузории ҶТ маън карда шудааст, ҳамкориро кать намояд.

2. Ба мардум ва шаҳрвандони ин кишвар, қонунҳои қабулкарда мақомоти қонунгузории мо ва иrodai ҳалқи Тоҷикистон арҷ гузорад.

3. Вазъи ҳукӯқи инсон, риоя ё поймал шудани онро на аз террористон ё ҳоинони берунӣ, балки аз ҳалқи Тоҷикистон ва шаҳрвандони ин мамлакат пурсон шавад.

4. Дастандаркорони нақшаш Варшаваро оид ба ҷенакҳои инсонӣ барои вайрон намудани мақсаду маромӣ ин созмон аз кор ронад.

5. Барои беъҳтиромӣ нисбат ба ҳайати намояндағони Тоҷикистон ва арҷ нагузаштанд ба соҳибхӣёри ҲНИТ ва Истиқлолияти кишвари мо аз мардум ва Ҳукумати ҶТ узроҳӣ намояд.

www.law.tnu.tj (25.09.2016.)

БАЪЗЕ МАСЪАЛАҲОИ ЗАБОНИ ҚОНУНГУЗОРИИ ҶИНОЯТИ

Анвар САФАРЗОДА
мудири кафедраи
ҳукӯқи ҷиноятӣ

Дар шароити ҷаҳонишиавӣ яке аз василаҳое, ки таъмин-кунандай ҳудшинисию ҳудоғоҳии ин ё он миллат мебошад, ин забони миллат аст. Маҳз забони нишонаи асосии фардиқунонии миллатҳо буда, дар масири таъриҳҳо онҳоро аз нобудшавӣ нигоҳ меборад. Барои ҳамин давлату миллатҳо қӯшиш мекунанд, бо ин ё он роҳ забони ҳудро аз маҳлутшавӣ бо дигар забонҳо нигоҳ дошта, ҳатто барои ҷунун амал ҷавобгарии гуногуни

ҳукӯқӣ муқаррар қунанд.

Яке аз роҳҳои амалишавии забони миллат истифодаи дурустӣ он дар эҷоди қонунҳо мебошад. Маҳз забони қонун имконият медиҳад, ки тавасути он иrodai сиёсии давлат ба шаҳрвандон расонида шавад. Забони қонун аз маҷмӯӣ воситаҳои мантиқӣ, ғраматикий ва услубие иборат аст, ки тавассути он матни қонун ё дигар санадҳои меъёри ҳукӯқӣ ташаккул мёбад.

Талаботи умумӣ нисбати забони қонун дар моддаи 38-и Қонуни ҶТ “Дар барои санадҳои меъёри ҳукӯқӣ” пешбинӣ шудааст, ки мутобики он матни санади меъёри ҳукӯқӣ ба забони давлатӣ қабул гардида, ба забони русӣ ҳамчун забони муюширати байни миллатҳо тарҷума карда мешавад. Матни санади меъёри ҳукӯқӣ бояд мухтасар, бо забони содда ва равону фаҳмо байён карда шавад, ки тафсири ҳархелаи меъёҳоро истифисно намояд ва зимини ин услуби расмии забони адабӣ ва истилоҳоти ҳукӯқӣ риоя гардад.

Муҳтасарину соддагии забони қонун танҳо дар сурате таъмин карда мешавад, ки агар истилоҳоти дар матни он истифодашаванда

хусусиятҳои зикршударо дошта бошанд. Бо ин мақсад истилоҳоти санади меъёри ҳукӯқӣ бояд бо истифодаи аз қалима ва ибораҳои оммажаҳм тартиб дода шавад. Ҳамон як истилоҳоти санади меъёри ҳукӯқӣ бояд як маънору ифода намуда, мазмуну ҷагона дошта бошад.

Дар баробари ин, дар матни санади меъёри ҳукӯқӣ истифодаи қалимаву ибораҳои забони гуфтуғӯи ҳалқӣ (лаҳҷавӣ, шевагӣ ва ғайра), ифодаҳои мачозӣ ва пуробуранг, мағҳумҳои (истилоҳоти) гуногуни ҳаммало, истифодаи қалима ва истилоҳоти бегонаи ғайримаъмӯл дар сурати дар забони давлатӣ мавҷуд будан ҷуҷӯни қалима ва истилоҳот, ибора ва таркибҳои норавшан (муғлак), муҳоҳизот, хотубу даъватаҳои умумӣ, қалимаҳои мураккаби иҳтисроршуда (абревиатура), истилоҳоти ғайримеъёри норавост.

Вале таҳлили қонунгузории кишвар, махсусан Қодекси ҷиноятӣ ҶТ соли 1998 нишон медиҳад, ки дар матни тоҷикий ва русии он истилоҳоти нодуруст тарҷумаи истифода гардидаанд. Новобаста аз он, ки КҔ ягона санади меъёри

ҳукӯқие мебошад, ки дар моддаи 11(1) қоидоҳои тафсири қонуни ҷиноятӣ муқарар наҳудааст. Мутобики он:

- 1) Агар меъёри ҳукӯқи ҷиноятӣ дуҳӯра ифода ёфта ба шад, ё ҳуд онро ду маънидод намоянд, дар ин сурат он ба мағиати айборшаванда (судшаванда, маҳкумшуда) тафсир (маънидод) карда мешавад.

- 2) Ибораҳо ва (ё) мағҳумҳо, ки дар ҳамин Қодекси истифода бурда мешаванд, ҳамон маънору дороянд, ки дар қонунҳои даҳлдор оварда шудаанд, агар дар Қодекси ҷиноятӣ тартиби дигар пешбинӣ нашуда бошад.

- 3) Дар доирани Қодекси мазкур ба маънору гуногун тафсир кардан мағҳуми якхела манъ аст, ба шарте, ки дар ҳуди ҳамин Қодекс оид ба он нишондоди махсус мавҷуд наხуда.

Ба андешаи муҳаққиқон забони қонунгузории ҷиноятӣ яке аз қисмати муҳимми он буда, дар навбати ҳуд ҷониби аз ҳама заифи он низ мебошад. Ҷунки меъёри қонуни ҷиноятӣ формулаи асрҳо коркардшуна мебошад, ки дарки пурра мазмуну муҳтавои он ба ҳама кас мимонанд. Азбаски қонун, аз он ҷумла қонуни ҷиноятӣ асосан нисбати

шаҳрвандон, ки бештарин онҳо аз мазмун ва моҳияти ҷунун қонун барҳурдор нестанд нигаронида шудааст, пас он бояд ба забони оддӣ, фаҳмо ва барои ҳама дастрас навишта шавад. Қонуни ҷиноятӣ набояд дуҳӯра ё пардапӯшона иншо гардад. Истифодаи истилоҳоти камистифодашаванда ё истифодашаванди доираи муайни касбҳо ё ибораҳои лаҳҷавӣ ба нодуруст фаҳмидани меъёри қонуни ҷиноятӣ ва натиҷаи ғайри қобили қабул оварда мерасонад. Ё ба таври дигар, ифодаи мантиқан дурустӣ мазмуну ин ё он меъёри дарки пурра ва имконияти татбиқи самараноки онро низ бояд таъмин намояд.

Дар иртибот ба талаботи зикршуда, бояд иброз намуд, ки барои матни қонун аз тамомии қалимаҳои мавҷудбӯда, қалимае интиҳоб карда истифода бурда мешавад, ки аз ҳама бештар барои ифодаи меъёри қонун мувоғиқ бошад. Дар матни қонун кӯшиш ба ҳарҷ додан даркор аст, ки аз қалимаҳои камистифодашаванда, арҳаизмҳо, “жаргонҳо” ва синонимҳо дар доираи ҳамон як соҳаи ҳукӯқ роиҷ каноргирӣ карда шавад.

ДВОЙНЫЕ СТАНДАРТЫ В ЧЕЛОВЕЧЕСКОМ ИЗМЕРЕНИИ ОБСЕ

ДИНОРШОХ А.М.
заведующий кафедрой
конституционного права

Формирование современной системы прав и свобод человека и гражданина, закрепленный в международно-правовых документах и Конституциях государств, является плодом длительного исторического развития человечества, в результате которого сформировались общие универсальные стандарты прав человека, демократического и правового государства. Человечество на протяжении всей своей истории пытается найти пути и способы формирования взаимоотношений индивида и власти. С развитием общества и повышением правосознания более четко сформировалась идея о необходимости выработки четких правил, в рамках которых строились бы взаимоотношения индивида и государства. Развитию этих отношений в середине XX века способствовали создание универсальных и региональных механизмов защиты прав человека. Одним из таких механизмов является Организация по безопасности и сотрудничеству в Европе (ОБСЕ).

Основание для его создания было заложено на межправительственном совещании всех европейских государств, США и Канады в первой половине 1970-х гг. Совещание завершилось подписанием в августе 1975 Хельсинкского Заключительного Акта. Со времени принятия этого учредительного документа на нескольких встречах в рамках ОБСЕ был принят целый ряд документов, имеющих отношение к правам человека, которые формируют часть так называемого человеческого измерения ОБСЕ. Этот термин был официально введен в 1989 году в Заключительном Документе Венской встречи и применяется как общий термин

для всех вопросов, касающихся прав человека и фундаментальных свобод, человеческих контактов и других вопросов гуманитарного характера. Кроме того, термин охватывает вопросы, связанные с демократией, демократическими институтами и правопорядком.

При этом следует подчеркнуть, что базовым понятием в функционировании ОБСЕ является понятие всеобщей безопасности. Это понятие отражает основную философию ОБСЕ о тесной взаимосвязи между экономикой, безопасностью и человеческим измерением. Эта взаимосвязь, в частности, отражается в том факте, что вопросы прав человека часто рассматриваются в терминах безопасности, и наоборот. Этой идеей пронизан, среди прочих, целый ряд документов ОБСЕ в области безопасности, где четко прослеживается связь безопасности с правами человека. На практике взаимосвязь различных измерений ОБСЕ отражается в том

при использовании существующих норм.

Республика Таджикистан с момента приобретения независимости в 1991 году стала одним членов ОБСЕ. За прошедшие 25 лет Таджикистан активно сотрудничал с данной организацией во всех сферах ее деятельности и в частности в сфере прав человека. За эти годы Таджикистан в рамках принятых на себя международных обязательств в рамках ОБСЕ активно проводил политические и правовые реформы, в частности в области прав человека. В частности, в Таджикистане введен мораторий на вынесение и исполнение смертной казни, на законодательном уровне предусмотрена ответственность за применение пыток, большое внимание уделяется вопросам обеспечения гендерного равенства и решения вопросов насилия в семье, созданы институты Уполномоченного по правам человека и ребенка и т.д.

ники данной организации должны вести совместную активную работу в этом направлении, для устранения возникших угроз.

Однако, событие которое произошло в конце сентября на встрече по человеческому измерению в Варшаве свидетельствуют о неконструктивном подходе ОБСЕ в этом вопросе. Организованная акция деструктивных сил в ходе выступления правительственный делегации Таджикистана, свидетельствует о том, что у ОБСЕ возникают двойные стандарты в области прав человека и обеспечения безопасности, что является абсолютно недопустимым.

Таджикистан всегда выступал и будет выступать за конструктивные формы диалога для решения проблем и вопросов в сфере обеспечения безопасности и прав человека. За эти годы на полях организовываемых встреч в Варшаве таджикской делегацией обсуждались насущные проблемы нашей страны,

факте, что прогресс в одном из измерений зачастую сопровождается более или менее одновременным прогрессом в другом. Это особенно очевидно во взаимодействии между вопросами безопасности и прав человека. Понятие всеобщей безопасности также подчеркивает жизненно важное соотношение и связь, существующие между различными измерениями ОБСЕ и ее главной целью - содействием и поддержанием мира и стабильности в регионе. Соблюдение обязательств ОБСЕ считается существенным для поддержания мира и стабильности в странах-участницах организации.

Выполнение обязательств ОБСЕ происходит на национальном уровне каждой участвующей страны через их учет при решении внутренних вопросов. Эти обязательства являются своего рода руководством для законодателей этих стран, предопределяя содержание законов, необходимых для их выполнения. Органы управления страной должны принимать во внимание эти обязательства

Однако, с сожалением необходимо отметить, что в последнее время под лозунгами защиты прав человека, ряд государств и организаций начинают преследовать свои сугубо личные интересы, имеющие весьма отдаленное отношение к проблематике прав человека. Этими своими действиями они подрывают основные устои международного права, которые складывались на протяжении долго времени. Уважение суверенитета и независимости государства, неделимость территории и другие принципы заложены в основу международного права.

Как мы отмечали выше, одним из основных направлений деятельности ОБСЕ является вопрос обеспечения безопасности государств участниц ОБСЕ. В современном мире, где все большее распространение получают экстремистские и террористические движения вопросы обеспечения безопасности выходят на первый план. И в этом контексте ОБСЕ и государства участ-

проводились открытие дискуссии с представителями гражданского общества. От Таджикистана на этом форуме всегда присутствовали представители различных общественных объединений, которые в открытом диалоге излагали свое видение ситуации с правами человека в Таджикистане. Наряду с проблемами, существующими в этой сфере ими всегда указывались и успехи в деле формирования и развития прав человека в Таджикистане. Такие обсуждения позволяли совместно решать наиболее существенные вопросы, связанные с обеспечением прав и свобод в нашей стране.

Хотелось бы надеяться, что в будущем ОБСЕ будет действовать в рамках установленного мандата, поддерживать инициативы направленные на обеспечение безопасности и защиты прав человека и не будет трибуной для деструктивных сил действие которых является свержение легитимно избранной в государстве власти.

ЗАБОНИ ТОЦИКИЙ – БЕҲТАРИН МЕРОСИ НИЁГОН

Дар ҳадду сарҳадшиноси чоҳон,
Сарҳади тоҷик, забони тоҷик аст.
То забондор аст, ватандор аст ў,
То ватандор аст, бисёр аст ў.

Дар ҳар давру замон ганчинаи беназири ҳама ҳалқу миллат забони модарии он ба ҳисоб меравад. Он далели қудрату тавоной, нишони ҳастии миллат, ҳучҷати тасдиқунандаи арзи вучуд доштани он, силоҳи беназир ва оташфиишон бар зидди душманон, кафили пойдорӣ ва бегандозӣ ба шумор меравад. Заволи ҳар як ҳалқу давлат аз заволи зобони модарии он бармеояд

ва рушду тараққии он аз рушду тараққии забони модарӣ сарчашма мегирад. Агар сағҳаҳои китоби рангоронги ҳалқи тоҷикро варақтарон кунем, далели гуфтаҳои болоро аз рӯйдодҳои ибратбахши он ҳоҳем дарёфт. Суми аспи ҳар ноҳа-лафе, поини номубораки ҳар бадҳоҳ ва ҷашми нотавонбини ҳар бадгуҳаре, ки ба хоки поки сарзамини биҳиштоси тоҷик ме-уфтод, аввал шурӯъ менамуд ба нобуд соҳтан, аз байн бурдан ва маҳлут на-мудани забони модарии мо. **Тамоми давлатҳое, ки аз ҳаритаи дунё аз байн рафтаанд, нахуст бо сабаби аз байн рафтани забони модариаашон завол ёфтаанд.** Ин дарси начиби таърихи набояд фаромӯш со-зэм! Забони модарӣ аҳамиятеро қоил аст, ки ягон арзиши дигари миллий ба андоzaи он аз аҳамият бархурдор нест. Замони ҳассос дар таърихи давлатдории мо истилои араб ва ба сари қудрат омадани забони арабист. Дар он даврон тамоми умури давлатӣ бо ин забон навишта ва истифода мешуд. Аз тамоми зиёёни, кормандони мақомоти давлатӣ низ талаб карда мешуд то донандай забони арабӣ бошанд, бо ин забон асар эҷод кунанд, ҳарф бизананд ва тамоми корҳои давлатиро пеш баранд.

Фарзона АСОЕВА
денишҷӯи соли 1

Ин забон аксари забонҳои дунёро ба коми худ фурӯ буд, илло забони тоҷикиро. Баръакс, забони пурғановати мо қалимаҳои зиёдеро аз забони бузурги арабӣ иқтибос гирифт, онро дар худ ҳазм намуд ва боз ҳам рангитару зеботар, шевотару ҷаззобтар ва пурғановаттар гашт. Фарзандони фарзонау шуҷоатманди ҳалқи тоҷик ба мисли Рӯдакиву Сино, Фирдавсиву Ҷомӣ, Ҳилоливу Восифӣ, Аҳмади До-нишу Айнӣ, Турсунзодаю

Бо-
бочон Faфур ва дигарон
ба-
рои пойдориву безаво-
ли и
нан
саҳ-
бо-
ризи
ху-
дро-
гузо-
шта-
анд.

Шеърҳои волои Рӯдакӣ, ки дунёи маъниро дороянд, Шоҳномаи безаволи Фирдавсӣ, ки тухми сухан бо он пароқандааст, асарҳои беназiri Ҷомӣ ва дигар нобигагон бо ин забони шевои тоҷикӣ суруда шудаанд. Шигифтовараш он аст, ки забони зебову шевои мо дар тӯли ҳазорсолаҳо пас аз даврони асосгузори адабиёти класикии форс-тоҷик Рӯдакӣ то ба замони

Айнӣ ва баъдан Лоик сурати худро тағиир надода, шакли пештараи худро нигоҳ доштааст. Имрӯзҳо мо бе малол ва заҳмати андак метавонем асарҳои нобигагон, фарзандони фарзонаи миллиати худро, ки ҷандин ҳазорсолаҳо, пеш аз даврони мо эҷод шудаанд, мутолиа намоему лаззат барем ва барои ақлу рӯҳ ва ҷони худ ғизоӣ маънавӣ бигирем. Дар ҷомеа имрӯз нафароне пайдо мешаванд, ки барои нишон додани (фарҳангӣ баланди ҳориҷ)-и худ бо забони омехтаи тоҷикӣ ва русӣ ҳарф мезананд. Ин гувоҳи он аст, ки ҷунин афрод забони модарии хеш ва забони русиро хуб намедонанд. Беҳтар аст дар тинати фарзандони хеш муҳаббати амиқ ба забони модарӣ ва Ватани маҳбубамон - Тоҷикистон тарбият ва бедор кунем. Ба қавли шоири ҳалқии Тоҷикистон, Аскар Ҳаким, ки дар таквияти ин суханҳо басо ҳадафрас гуфтааст..

**Аз миллату аз забони худ ёд кунед,
Арвоҳи гузаштагони худ шод кунед.
То ҳарф занад ба тоҷикӣ тифли шумо,
Дунёи варо тоҷикӣ бунёд кунед.**
Сазовор ба ифтиҳор ва сарафrozии мо аст, ки бо ташабbusи Ҳукумati ҶТ санаи 5-уми октябр Rӯzi забони давлатӣ эълон гардида, ҳамасола ҷашн гирифта мешавад, ки масъулияти мо, соҳибзабононро дучанд мегардонад. Барои зебову олӣ ва орӣ аз қалимоти номуносӣ нигоҳ доштани забони модарии давлати ҳеш ҳар кадоми моро мебояд аввал аз худамон шурӯъ кунем. Бояд як зиндигии тоҷикона, муширати тоҷикона ва як давлати тоҷиконау безавол барпо кунем, то аз ин росто Тоҷикистони азизро ободу зебо намоем. Rӯzi забони давлатӣ фарҳунда бод!

ЭКДО БА ПЕШВОИ МИЛЛАТ

Зи рою зи азмаш ба боғи Ватан.
Зи гуфтораш дар маҳфилу анҷуман.
Насими баҳор омаду гулфишон,
Нури маърифат бориду ирфон.
Зи сулҳу салоҳе, ки ў оварид.
Ки ҷони ҳазорон зи куштан ҳарид.
Бирафт гиряву ҳанда омад ба лаб,
Гирифт нармӣ ҷои ғазову ғазаб.
Чу истора рахшанда шуд, ҷашми мо,
Ба рӯ нур биборид, чу маҳ дар само.
Ки мардум шуд андар пайи кори хеш,
Бишуд ром сарҷамъӣ, рам кард пареш.
Чу Фарҳод бас қӯҳи хоро шикофт,
Чу субҳи саҳар рӯ ба рӯшан шитофт.
Бикард рост нақбу пулу роҳу наҳр,
Бино кард дармонгаҳу деху шаҳр.
Зи кораш шуд, кори макотиб сара,
Бикард рушд донишу донишкада.
Зи ройаш замин шуд ҳама боғзор,
Фаровон шуд ангуру себу анор.
Ба дармонда кард дasti ёрӣ дароз,
Зи ҷудаш шуд рӯзӣ ба мардум фароз.
Ба номуси миллат алам барзада,
Бикард зинда Наврӯзу ҷашни Сада.
Чароғон шуд аз нав ҳама шаҳру дех,
Ки бодаш ҳазор аҳсану васфу зеҳ.
Ки аз кораш обод гардид Ватан,
Дамид шодӣ бар қалби ҳар марду зан.
Бишуд тоҷик машҳур ба гетӣ аз ў,
Ки бодаш зи Ҳақ мустаҷоб орзу.

ИНОСТРАННЫЙ ЯЗЫК В СВЕТЕ МОДЕРНИЗАЦИИ УЧЕБНОГО ПРОЦЕССА В ВУЗЕ

Модернизация образования, как масштабный план реализации конкретных мероприятий на современном этапе должна включать в себя обновление всех компонентов образования: цели, содержание, способы и методы, технологии обучения и контроля.

Модернизация подразумевает: во-первых, изменения целей и результата обучения; во-вторых, сокращение объема обязательного для освоения содержания; в-третьих, изменение методов и технологий освоения минимизированного содержания обучения; в-четвертых, индивидуализацию процесса обучения иностранному языку; в-пятых, изменение стандартов, программы учебных планов по иностранному языку в связи с переходом на кредитно-рейтинговую систему. Учитель должен быть готов к модернизации всей методической системы обучения иностранному языку, а именно, необходимо модернизировать научно-теоретический подход к обучению иностранному языку. Новый подход к обучению иностранному языку – это компонентно-деятельностный подход, сущность которого заключается в том, что в случае его реализации, обновленное содержание будет основой для формирования комплекса профессиональных компетенций учащихся, а процесс освоения содержания будет носить деятельностный характер. Главной особенно-

стью компетентно-деятельностного подхода является его ориентация на «результат» обучения, зафиксированный в современном образовательном стандарте, направленного на формирование у учащихся комплекса различных компетенций (языковой, речевой, социокультурной, учебно-познавательной).

Сложным в преподавательской деятельности является поддержание интереса к изучаемому предмету. На начальном этапе обучения студенты проявляют высокую заинтересованность в изучении иностранных языков. Этому немало способствует то, что в Президенте Республики Казахстан.

блики, которое он уделяет роли изучения иностранных языков в подготовке в высоко квалифицированных специалистов.

Специфика иностранного языка на юридическом факультете заключается в том, что существует превалирование специализации процесса обучения, что, в свою очередь, способствует развитию коммуникативных, социолингвистических, социокультурных, профессиональных компетенций.

Использование коммуникативной деятельности, такие как чтение специальной литературы, аудирование, письмо, перевод, на наш взгляд, по юридиче-

ским специальностям являются необходимыми.

Чтение предполагается представить во всех формах: поисковое, просмотровое, ознакомительное, изучающее. Зрелое чтение характеризуется автоматизированностью техники чтения и высоким уровнем развития рецептивных лексико-грамматических навыков, что обеспечивает направленность внимания на содержание читаемого, гибкость комбинирования приемов, адекватных конкретной задаче чтения, что в дальнейшем способствует развитию навыков письменной речи: составление резюме (CV), сопроводительного письма, электронное письмо (e-mail), факс (fax), служебная записка (төмө), письмо-жалоба, просьба, запрос, уведомление, заявление.

В задачу преподавателя входит дать рекомендации, принципы и правила, методы и приемы работы в этом направлении. Широкое поле деятельности в свете модернизации высшего образования предоставляет самостоятельной работе студентов, нацеленной на развитие умений поиска информации на иностранном языке.

Практика европейского проекта «Настройка образовательных структур» показала, что наиболее

БОБОЕВА М.Т.
доцент кафедры
иностранных языков
юридического
факультета ТНУ

эффективным и продуктивным для этого является компетентностный подход. При таком подходе акцент смешается с процесса на результаты обучения, изменяются роли преподавателя и обучаемого, происходит перестройка всей образовательной парадигмы. Инновационное образование должно быть построено на овладении учащимися базовыми компетенциями с учетом перспективы их возможных изменений, а это значит, что результаты обучения должны будут позволять впоследствии приобретать знания самостоятельно. Национальная система образования вступила в стадию научно-методического эксперимента, который предусматривает новый формат проведения экзамена – тестирование. На наш взгляд, тестирование как метод контроля знаний при обучении иностранным языкам все еще находится в стадии разработок и изучения. Методический подход к преподаванию иностранных языков в вузе должен совмещать классическую и интерактивную форму обучения.

Четкая и креативная постановка обоснованных целей в новой системе обучения, в целом, и обучения иностранному языку, в частности, необходима всем субъектам образовательного процесса на всех его стадиях.

Ду хушхабар

Хамин ҳоло, ки шумораи навбатии рўзнома омодаи нашр мешуд, ду хабари хуш дари редаксияи «Минбари ҳуқуқшинос»-ро кўфт.

Хушхабари якум ин аст, ки муаллими калони кафедраи ҳуқуқи чиноятӣ Мирзоахмедов Фирдавс Аҳмадович рисолаи номзадии омӯзгори кафедраи назария ва таърихи давлат ва ҳуқуқ Хочаев Шуҳратҷон Шерафғанович дар мавзӯи «Чавобгарии чиноятӣ барои терроризм мувофиқи қонунгузории Тоҷикистон ва ФР: таҳлили муқоисавӣ-ҳуқуқӣ», ки санаи 22.09.2016 дар Шўрои диссертационии назди Академияи Прокуратураи

Генералии Федерастияи Россия ба вуқӯй пайваст, сарбаландона ҳимоя намуд.

Хушхабари дуом ин аст: рисолаи номзадии омӯзгори кафедраи назария ва таърихи давлат ва ҳуқуқ Хочаев Шуҳратҷон Шерафғанович дар мавзӯи «Законодательная техника в РТ: вопросы теории и практики», ки санаи 10.03.2016 дар Шўрои дифои назди ДМТ ҳимоя намуда буд, аз ҷониби Комиссияи олии атtestatsionii Вазорати маориф ва илми Федератсияи Россия таърихи

24.09.2016 тасдиқ гардида. Садорат, шўрои олимон, устодон ва кормандони факултет муаллими калони кафедраи ҳуқуқи чиноятӣ Мирзоахмедов Фирдавс Аҳмадович ва омӯзгори кафедраи назария ва таърихи давлат ва ҳуқуқ Хочаев Шуҳратҷон Шерафғановичро бо ин муваффақият ва дастоварди бузург саимона табрик намуда, ба эшон дар самти тарбияи олимони ҷавону умебахш ва рушди илми ҳуқуқи кишвар бурдбориҳо таманнодоранд.

ЗАБОНИ ТОЦИКЙ – ЗАБОНИ ПАҲНОВАР

Забон дар тамоми давраҳоу таърихии чомеа аҳамияти маҳсус дошта, он барои рушд ёфтани маърифату маънавиёти ҳар як инсон нақши босазо дорад. Маҳз бо ҳамин мақоми волои худ барои тамоми аъзои чомеа хидмат намуда, аз ҳамин ҷиҳат онро чун пояи ҳастии ҳар як миллат эътироф кардаанд.

Забони тоцикй яке аз забонҳои бойтарини дунё ба ҳисоб рафта, то ҳозир мақом ва манзалати худро гум накардааст. Он ба ғурӯҳи забонҳои ҳиндӯаҷрупӣ доҳил буда, таърихи ҷандинҳазорсола дорад ва он дар гузашта забони илму ҳирад ва сиёsat буд. Та вассути он осори зиёде аз бузургони барҷаста ба мөрөс мондааст.

Албатта, забони тоцикй мисли дигар забонҳои ғурӯҳи эронӣ давраи таназзул ва инкишофи худро аз сар гузаронидааст, лекин бо ин ҳама дар ҳаёти мардуми тоцик нақши босазо гузоштааст.

Ҳамчунин собиқаи таърихии забони тоцикй аз замони давлатдории Сомониён, ки маҳз дар он замон забони тоцик ҳамчун забони давлатӣ эътироф гардида буд, нишона

аз бузургии забони тоцикй мебошад. Аз ҳамон замон лаҳни зебо ва забони ширину шоирона дар ҷаҳон ҳамчун забони илму адаб ва фарҳанги воло шуҳрат дорад. **Барои ба ин қадар мартаба расидани забони тоцикй фарзандони фарзонаи миллати тоцик, ба мисли Абӯабдуллоҳи Рӯдакӣ, Абулқосим Фирдавсӣ, Абӯалӣ ибни Сино, Берунӣ, Умари Ҳайём, Аттору Саноӣ, Саъдиву Ҳофиз, Ҷалолиддини Балхӣ, Бедилу Дониш ва ҳазорони дигар хизмати таърихӣ карда, бо осори ҷовидона ва пурарзиши адабиву илми худ тавонии ин забонро ба ҷаҳонён исбот намуданд.**

Ҳалқи тоцик бъяди ҳазорсолаҳо дар охири асри XX боз соҳиби давлати соҳибистиклоп гардида. Ин рӯйдоди муҳимтарин барои ҳалқи тоцик ба ҳисоб меравад. Ин заминаи он шуд, ки забони шевою зебони тоцикй аз сари нав рушд қунад. Дар ин давраи пурмочарои таърихӣ миллати тоцик бисёр шикаст дид. Давлати миллӣ худро аз даст дод, он ҳама марказҳои фарҳангӣ, ки мутааллиқ ба ҳалқи тоцик буд, бегонагон соҳиб шуданд. Сарзамини паҳноваре, ки дар он тоцикӣ ҳукмфармӣ мекарданд, ба дasti бегонагон гузашт. Вале ҳарчанд, ки «бегонагон» меҳостанд ҳалқи тоцик, фарҳангӣ он, тамаддуни он ва хосса пеш аз ҳама забони онро аз байн баранд, лекин онҳо ба ин мақсади нопокан

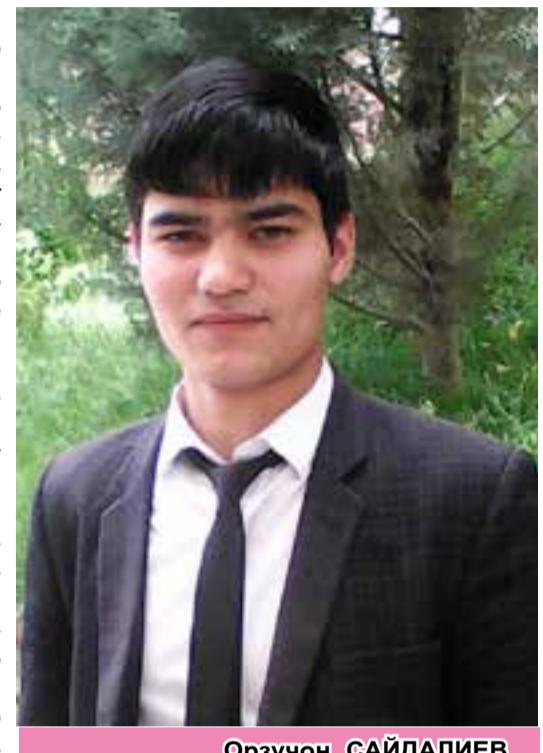
шон нарасиданд. Ҳарчанд, ки ҳалқи тоцик дар ин давра бисёр дар вазъияти ногувор қарор дошт, бисёр аз марказҳои фарҳангии худро аз даст дод, лекин бо вучуди ин рукни асосӣ, ки мавҷудияти ҳар як миллатро инъикос мекунад, забони худро ҳифз карда тавонист.

Замони соҳибистиклопӣ барои ривоҷи ин рукни асосии миллат шароитҳои мусоид фароҳам овард. Маҳз дар ин замони кӯтоҳи соҳибистиклопӣ, ки 25 сол мешавад, барои рушду нумӯи забони тоцикӣ хизматҳои Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ, Пешвои миллат, Президенти ҶТ Эмомали Рахмон хеле зиёд мебошад. Зоро он тавонист, ки дар ин давраи кӯтоҳ ҳақши забонро дар таҳқими давлатдории миллӣ баланд бардорад. Маҳз хизматҳои ҳамин фарзона-фарзанди миллат буд, ки 5 октябри соли 2009 Қонуни ҟТ «Дар бораи забони давлатии ҟТ» қабул шуд. Ин пеш аз ҳама, аз таваҷҷӯҳи бевоситаи Президенти ҟТ Эмомали Рахмон нисбати забони тоцикӣ мебошад. Зоро забон ин пояи асосии давлатдорӣ ба ҳисоб рафта, бе он давлат вучуд дошта на метавонад. **Аз қавли ҳуди Сарвари давлат: «Забони давлатӣ бешубҳа, яке аз арзишҳои бузурги миллӣ, гузашта аз ин, нишони возехи истиқолияти сиёсӣ ва таҷассумгари таърихи пуршебу фарози ҳалқи тоцик маҳсуб мейбад».**

Сабаби ҳамаи ин гуфтаҳо, ки дар боло қайд

шуданд он аст, ки имрӯзҳо дар байни чомеа, аниқтараш дар байни он нафароне, ки шояд аз таърих, фарҳанг ва забони миллӣ худ он қадар хабардор нестанд, ақидае пайдо шудааст, ки гӯё забони тоцикӣ дар доҳили ҷумҳурӣ лозим будаасту берун аз он не. Лекин ба фикри ман он нафароне ин хел ақидае ҳушку ҳолӣ доранд, гуфтаням, ки як бор ба саҳифаҳои таърих назар афкананд ва аз боигарии забони беҳтарини дунё будани он оғаҳӣ пайдо қунанд. Пас агар таҳлил қунем мебинем, ки имрӯзҳо дар дунё зиёда аз 6000 забонҳои хурду бузург вучуд доранд ва баъзе аз онҳо дар ҳолати нешshawӣ қарор доранд. Аз онҳо танҳо 100-тоашон забони давлатӣ эътироф шудаанду ҳалос ва яке аз забонҳо, ки ҳусусияти давлатиро гирифтааст ин забони тоцикӣ мебошад. Забони тоцикӣ аз ҷумлаи забонҳоест, ки дар даҳгонаи забонҳои беҳтарини дунё шомил мебошад.

Барои чӣ дар асри IX устоди шоирон, соҳибқирои шоирон забони тоцики-

Орзучон САЙДАЛИЕВ
денишҷӯи соли 2

ро дар «сарҳад» нагузошт. Ҷаҳониён шеърҳои ўро, ки бо забони ноби тоцикӣ эҷод шудаанд, эътироф намуданду онҳоро аз бар менаомяд. Барои чӣ Сино, ки китоби он «Ал-қонун» китоби рӯйимизии тамоми табиони дунё мебошад, забони тоцикиро дар «сарҳад» нагузошт. Барои чӣ имрӯзҳо Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ, Пешвои миллат, Президенти ҟТ Эмомали Рахмон аз минбарҳои баланди СММ бо забони шевои тоцикӣ суханронӣ мекунанду манфиатҳои миллии тоциконро ҳифз менаомянд.

Бо ин ҳама далелҳо метавон гуфт, ки забони миллӣ симо ва пайкари миллати мо мебошад. Аз ин рӯ, ин симо бояд зебо ва ин пайкари тавоно бошад. Гузашта аз ин умри миллат ба умри забон вобаста аст, яъне бақои забон бақои миллат аст. Бузургии миллат пеш аз ҳама аз он эҳсос қарда мешавад, ки афроди он забони миллӣ худро тоҷӣ андоза ҳифзу эҳтиром мекунанд. Ҳар як фарди бонангӯ номуси Ватан ва ҳар як шахсе, ки забони тоцикиро ҳамчун забони модарии худ дӯст медорад, бояд ин нуқтаро бо тамоми ҳасташ дарк карда, аз рӯйи он амал намояд. Барои он, ки номи миллат дар саҳифаҳои таърихи башарӣ ҷовидон бошад, миллат бояд ҷарои роҳнамои худшиносиву ҳудафрӯзии худ, яъне забонро ҳифз қунад ва онро ҳамчун волотарин арзиши миллӣ ба наслҳои оянда поку беолоиш ва равону ширин ба мөрөс гузорад.

Дар охир, ҳамаи ҳамвatanонро бо Рӯзи забон табрик гуфта, ба хонадони ҳар тоцик ҳушбахтиву не-кӯрӯй ва саодати рӯзгору барори кор арзумандам.

